

Pensions at a Glance: Public Policies across OECD Countries 2005 Edition

Summary in Swedish

OECD-ländernas pensionspolitik: översikt 2005

Sammanfattning på svenska

De senaste åren har sett en våg av pensionsreformer i alla OECD-länderna. Dessa förändringar har främst motiverats av oro för pensionssystemens *ekonomiska bärkraft* mot bakgrund av åldrande befolkningar. En djupgående undersökning av pensionssystemen visar på komplexa strukturer och regelverk, som gör det svårt att jämföra principerna för ålderspensionernas storlek. Att utbyta erfarenheter av pensionsreformer och deras effekter ger värdefull information för politiska beslutsfattare.

Rapporten visar hur stor pension de som börjar förvärvsarbete *nu* kan vänta sig att få när de går i pension. Denna analys besvarar ett antal principfrågor. Ger ålderspensionen tillräckligt skydd mot fattigdom? Är dessa pensionssystem ekonomiskt bärkraftiga? Hur tar de hänsyn till låginkomsttagare eller långtidsarbetslösa? Rapporten är den första i en serie, som kommer att utges vartannat år. I de framtida utgåvorna kommer även pensionsreformernas effekter att tas upp.

Rapporten visar också i vilken riktning pensionssystemen är på väg. Jämförelserna mellan länderna avslöjar en bred variation i fråga om OECD-ländernas pensionsbestämmelser. Den i rapporten presenterade analysen omfattar samtliga obligatoriska pensionsplaner – inte bara offentliga pensionssystem, utan också alla obligatoriska privata pensioner. Där granskas också skyddsneten för de äldre, och man tar hänsyn till skatteskillnader, både mellan länderna och mellan förvärvsarbetande och pensionärer. Därigenom ger rapporten en fullständig bild av transfereringarna mellan och inom generationerna, och således av pensionssystemens *sociala kapacitet*. Pensionsprogrammet har två huvudsyften. Det första är en omfördelning av inkomsten till förmån för låginkomsttagande pensionärer och att förebygga armod på gamla dagar. Det andra är att hjälpa löntagarna att bibehålla sin levnadsstandard under pensionstiden genom att ersätta arbetsinkomsten i lämplig omfattning. De flesta länder eftersträvar bägge målen i sin pensionspolitik, men det finns stor variation med avseende på vilket av de två målen som prioriteras.

Rapporten visar att löntagare med genomsnittliga arbetsinkomster i OECD-länderna kan förvänta sig att deras pension efter skatt kommer att hamna strax under 70 procent av deras arbetsinkomster efter skatt. Länderna med den lägsta *nettoersättningen* – uttryckt som procent av den tidigare arbetsinkomsten – är Irland och Nya Zeeland, som bara har grundpensionsplaner och nettoersättning på mindre än 40 procent. Storbritannien och USA har något högre ersättning på ca 50 procent.

Lågavlönade arbetstagare i OECD-länderna med hälften av lönegenomsnittet kommer att i genomsnitt få ca 85 procent av sin arbetsinkomst. Pensionerna för fattiga löntagare är dock mycket låga i några länder. I Tyskland, Mexiko, Slovakien och USA är de pensioner som krävs för att heltidsarbetande löntagare ska omfattas av det sociala skyddsnetet värda mindre än en fjärdedel av genomsnittsinkomsten i hela den aktuella ekonomin.

Några länder har strävat efter att skapa en närmare *koppling mellan avgifter och förmåner*. I exempelvis Italien, Polen och Ungern, har pensionssystemens fördelningsinslag långt ifrån eliminerats. Om ett pensionssystem inte omfördelar medel till fattigare pensionärs fördel, kommer behovsprövningsbestämmelser att spela en större roll för pensionsinkomsternas storlek.

Alla OECD-länderna har någon form av *socialt skyddsnet* för äldre personer. Vanligen bygger de på en prövning av vederbörandes tillgångar. Den heltidsarbetande löntagarens genomsnittliga grundpension i OECD-länderna är värd knappt 29 procent av den genomsnittliga arbetsinkomsten.

Rapporten avslöjar att *skattereglerna för fysiska personer* spelar en viktig roll för stödet till de gamla. Pensionärer betalar ofta inga socialförsäkringsavgifter, och, eftersom de personliga inkomstskatterna normalt är progressiva, är den genomsnittliga skattesatsen på pensionsinkomster i regel lägre än skattesatsen på arbetsinkomster. Dessutom innehåller de flesta inkomstskattesystem regler om förmånlig behandling av antingen pensionsinkomster eller pensioner, genom att äldre personer åtnjuter tilläggsunderstöd eller krediter.

Nettoersättningsandelen vid genomsnittliga arbetsinkomster är 22 procent större än bruttoersättningsandelarna (om man tar OECD-genomsnittet). Effekten av skatter och avgifter på låginkomsttagare är dock mer dämpad än på genomsnittet, då de förstnämnda betalar lägre skatter och avgifter än högavlönade arbetstagare. Skillnaden mellan brutto- och nettoersättningsnivåer för låginkomsttagare är i genomsnitt 17 procent.

De flesta länder beviljar inte de rikare pensionärerna några skattelättnader. Tyskland och USA är dock två undantag. De beviljar skattelättnader på alla inkomstnivåer (även om detta håller på att ändras i Tyskland).

Justering av utbetalda pensioner som kompensation för ökade levnadsomkostnader eller bibehållande av levnadsstandard – *indexering* – har länge stått i centrum för debatten om pensionssystemens ekonomiska bärkraft. Nästan alla OECD-länderna kopplar numera pensionerna till konsumentprisindex. Några justerar dock fortfarande pensionerna med hänsyn till genomsnittslönerna på arbetsmarknaden, vilket kan kosta mer än 20 procent mer än om pensionerna vore indexerade i förhållande till priserna.

Ett i detta sammanhang aktuellt begrepp är *uppvärderingen*, dvs. justeringen av tidigare arbetsinkomster för beaktande av ändringar i levnadsstandard mellan den tidpunkt då de pensionsgrundande inkomsterna intjänats och den tidpunkt då pensionsrätterna tas i anspråk. Tills helt nyligen har uppvärderingen ägnats mycket mindre uppmärksamhet än indexeringen, trots dess kraftiga effekter på pensionsförmånerna.

De flesta OECD-länderna revalverar tidigare arbetsinkomster i linje med inkomstillväxten inom hela ekonomin. Det finns dock flera undantag – Belgien, Frankrike, Sydkorea och Spanien – där tidigare arbetsinkomster uppvärderas med prisutvecklingen. Lönerna stiger vanligen snabbare än priserna, varför prisuppvärdering leder till avsevärt lägre ersättningsandelar än inkomstuppvärdering. Prisuppvärdering för en heltidsarbetande löntagare skulle kunna leda till en pension, som är 40 procent lägre än vad den skulle bli om det i stället vore arbetsinkomsterna som uppvärderades.

Pensionsförmögenheten – dvs. det nuvarande värdet av det framtida flödet av pensionsutbetalningar – är den mest informativa indikatorn på pensionsutfästelserna. Den tar hänsyn till pensionsutbetalningarnas nettobelopp, pensioneringsålder, medellivslängd och hur pensionerna – efter pensioneringen – anpassas med hänsyn till löne- eller prisstegringar. Luxemburg har den högsta pensionsförmögenheten för en löntagare med genomsnittliga arbetsinkomster, värd 18 gånger de genomsnittliga arbetsinkomsterna för män och nästan 22 gånger för kvinnor (på grund av kvinnornas högre medellivslängd). Detta är likvärdigt med 587 000 US-dollar vid pensioneringstidpunkten, inemot tre gånger så mycket som OECD-ländernas genomsnitt. Den lägsta pensionsförmögenheten för någon som har tjänat in genomsnittliga arbetsinkomster under sin aktiva tid hittar man i Irland, Mexiko, Nya Zeeland, Storbritannien och USA, där den är mindre än sex gånger de genomsnittliga arbetsinkomsterna. I dessa länder har löntagarna naturligtvis ofta inbetalat lägre avgifter till pensionsförvaltningarna under den tid då de förvärvsarbetade, varför man kan förledas att betrakta dem som mindre "generösa" än andra länder, som lovar pensionärerna högre pensionsförmögenhet.

Pensioneringsåldern i de flesta OECD-länderna är 65 år. Island och Norge har och USA kommer att en normal pensioneringsålder vid 67 år. Rätt att ta ut ålderspension före 65 års ålder har man i Tjeckiska Republiken, Frankrike, Ungern, Sydkorea, Slovakien och Turkiet. Frankrike har bruttoersättningsandelar, som ligger under OECD-genomsnittet vid arbetsinkomster mellan 75 och 200 procent av genomsnittet. Pensionsförmögenheten överstiger dock OECD-genomsnittet på grund av att pensioneringsåldern (60 år) är relativt låg och medellivslängden relativt hög.

Effekten av skillnaderna i *medellivslängd* på pensionsförmögenheten är ganska stor. Med allt annat lika skulle länderna med låg medellivslängd – Ungern, Mexiko, Polen, Slovakien och Turkiet – kunna ha råd att betala män en pension, som är tio procent högre än ett land med OECD:s genomsnittliga mortalitet (t.ex. Tyskland, Italien och Storbritannien). Högre livslängd ökar däremot bördan på pensionssystemet. För män är pensionsförmögenheten nära nog åtta procent högre med mortaliteten i de fem länderna med den högsta medellivslängden, nämligen Japan, Island, Norge, Sverige och Schweiz.

© OECD 2005

Denna översikt är inte en officiell OECD-översättning.

Mångfaldigande av översikten får ske på villkor att OECD:s upphovsrätt och titeln på originalpublikationen anges.

Mångspråkiga översikter är översatta utdrag ur OECD-publikationer som ursprungligen publicerats på engelska och på franska.

De kan beställas gratis från OECD:s nätbokhandel på adressen

www.oecd.org/bookshop/

Närmare upplysningar lämnas av OECD:s enhet *Rights and Translation*, under *Public Affairs and Communications Directorate*.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
F-75116 PARIS
Frankrike

Besök vår nätplats www.oecd.org/rights/

